

Vágróðurin seinkaður tá kuldin liggur leingi

Gróður av plantuæti, sum vit eisini nevna „havsins gras“, er sum so ikki treytaður av ávísu hita, tí plantuæti grør væl, bæði í sjógvi sum er kaldari og heitari enn um okkara leiðir. Hóast hetta, so vísa kanningar hjá Havstovuni, at á innasta partinum á føroyska landgrunninum er gróðurin av plantuæti tengdur at, nær hiti kemur í luftina.



**SÓLVÁ KÁRADÓTTIR
ELIASSEN**
havfrøðingur

Hitalagið í luftini ávirkar nevniliga viðurskipti í sjónum, sum hava týðning fyri, nær gróðurin av plantuæti rættuliga kemur í gongd. Kanningar vísa, at gróðurin byrjar seinni, tá kalt er í veðrinum um várið. Júst nær gróðurin byrjar, hevur stóran týðning fyri vistskipanina á Landgrunninum og tí fylgir Havstovan gongdini á hvørjum vári.

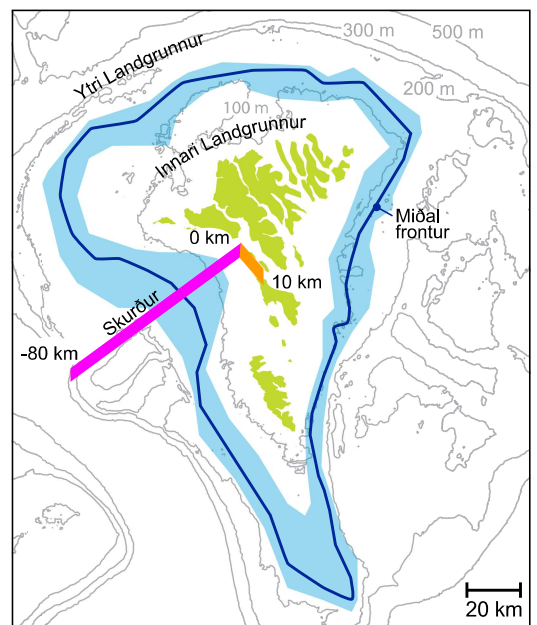
Fronturin flytir seg

Landgrunnurin kann býstast upp í „Innara Landgrunn“ og „Ytra Landgrunn“, og ein frontur skilmarkar hesi økir (Mynd 1). Innari Landgrunnur er so mikið grunnur, at sjóvarfall, veður og vindur áhaldandi blanda sjógvin frá í erva og niður á botn – bæði á vetri og sumri. Á Ytra

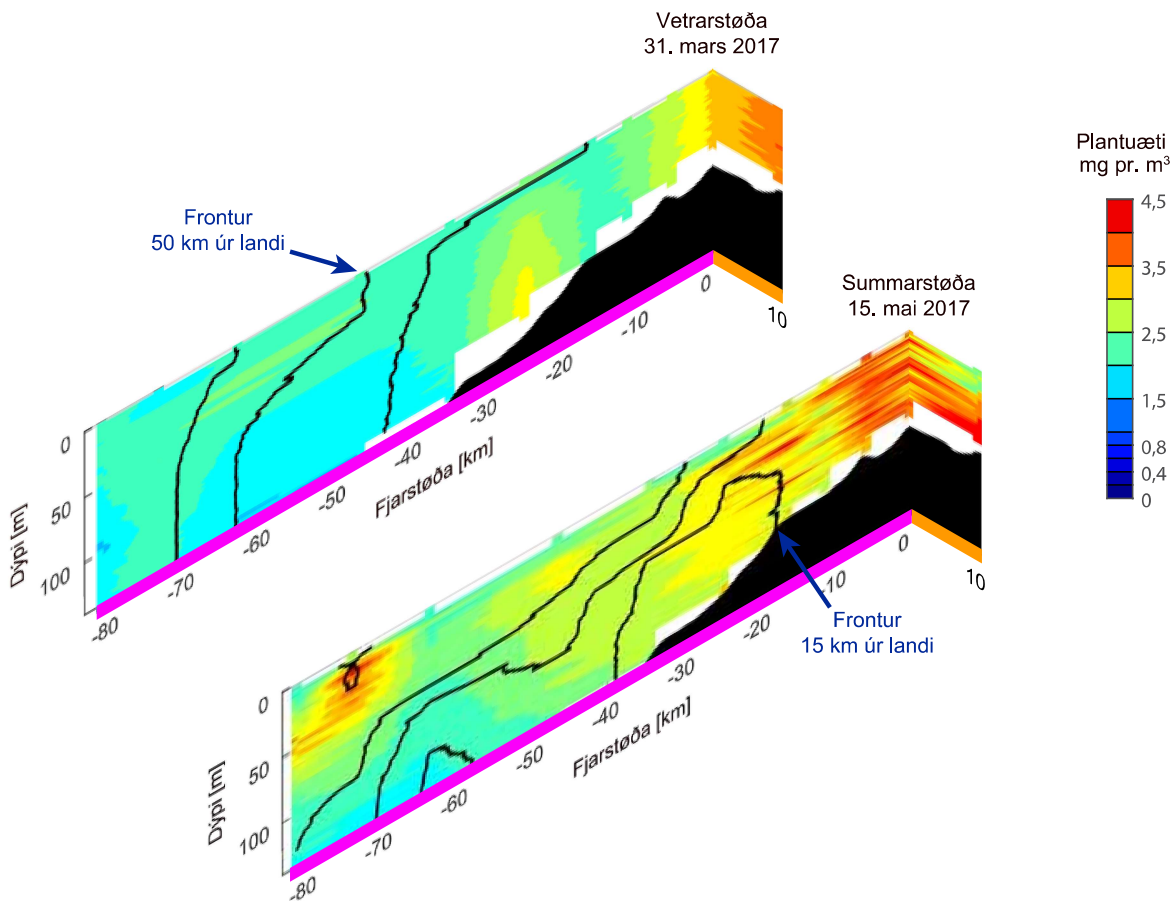
Landgrunni er so mikið djúpt, at sjóvarfall ikki einsamalt megnar at blanda sjógvin. Tá luftin er kaldari enn sjógvin, hjálpir kuldin eisini til at blanda sjógvin við at køla sjógvin í ovastu lögnum, sum tá tyngist og harvið søkkur og blandar sjógvin. Tá hitalagið broytist frá at køla til at hita sjógvin, er meiri sannlíkt at sjógvinin í ovaru lögnum sleppur at verða liggjandi har, og sjógvinin gerst tá ikki bara heitari, men eisini lættari, enn sjógvinin niðriundir – hetta nevna vit, at sjógvinin gerst lagbýttur. Tá sjógvinin á Ytra Landgrunni gerst lagbýttur, ávirkar tað frontin, sum tá finnur eina nýggja legu nærri landi. Svartu evnisvekt-linjurnar á Mynd 2 eru dømi um hetta.

Fortreytirnar fyri gróðri

Øking í plantuæti er treytað av nógvum ljósi. Tá fronturin flytur seg nærri landi, broytast

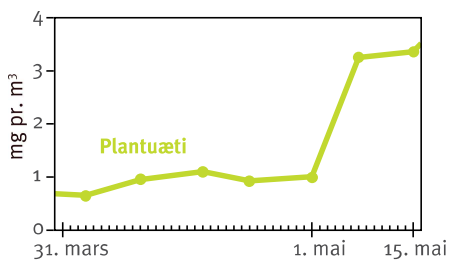


Mynd 1. Miðal legan hjá frontinum (blá strika) og økið, sum fronturin vanliga flytur seg í (ljósablátt øki kring bláu strikuna). Innari Landgrunnur er innan fyri og Ytra Landgrunnur uttan fyri frontin. Nógvar mætingar hava verið gjørdar av sjónum eftir einum skurði, sum gongur 10 km í ein útnyrðing úr Skopunarfirði (appelsingul linja), og síðani 80 km í ein útsynning út á Skeivabanka (pink linja).



Mynd 2. Tvær myndir, sum vísa mætingar eftir skurðinum á Mynd 1. Ovara myndin er frá mætingum 31. mars 2017, áðrenn hiti kom í loftina. Niðara myndin er frá mætingum 15. maí 2017, aftaná at hiti kom í loftina. Nøgd av plantuæti er víst sum litað umráði, mátað sum klorofyll. Evnisvektin er víst sum svartar linjur. Fronturin er har evnisvekt-linjurnar gera skilna millum ytra og innara landgrunssjógvin. Broytingin í evnisvekt vísir, at fronturin liggur nærri landi í maí enn í mars (bláir pílar).

Í mars er fronturin umleið 50 km úr landi. Harafturat er sjógvurin á bæði Innara og Ytra Landgrunni væl blandaður og lítill gróður er í sjónum. Í maí hevur fronturin flutt seg nógv nærri og er nú einar 15 km úr landi. Sjógvurin á Ytra Landgrunni er vordin lagbýttur, og nógvur gróður er at síggja á Innara Landgrunni.



Mynd 3. Nøgdin av plantuæti í Skopunarfirði á vári 2017. Plantuætið fór at økjast um 1. maí. Aðrar mætingar, gjørdar í sama tíðarskeiði, vísa, at fronturin fann sær nýggja legu nærri landi um mánaðarskiftið apríl - maí.

lívrøðiligu umstøðurnar á Innara Landgrunni, við tað at Innari Landgrunnur nú gerst eitt øki, sum í miðal er grynri enn áður, og sostatt verður eisini, í miðal, ljósari í hesum øki.

Tá hetta hendir, kann gróðurin rættiliga koma fyri seg á Innara Landgrunni. Mætingarnar á Mynd 2 og 3 lýsa, hvussu hetta umskifti í sjónum ávirkaði gróðurin hjá plantuæti á Innara Landgrunni í 2017, og sum heild

Gróðurin byrjar tíðliga, tá umskiftið hendir tíðliga, og gróðurin verður seinkaður tá umskiftið hendir seint

hevur hetta verið gongdin síðani Havstovan í 1997 byrjaði at máta gróður á Innara Landgrunni. Sostatt kann sigast, at gróðurin byrjar tíðliga, tá umskiftið hendir tíðliga, og gróðurin verður seinkaður tá umskiftið hendir seint.



PUBLISERAÐ Í GREIN

Kanningarnar hjá Havstovuni eru lýstar í vísindaligari grein undir heitinum „The Faroe shelf spring bloom onset explained by a ‘Critical Volume Hypothesis’ “. Greinin er kunngjørd í tíðarritinum “Journal of Marine Systems” og Sólvá Káradóttir Eliassen, Hjalmar Hátún, Karín Margretha H. Larsen, Helga Bára Mohr Vang og Till Andreas Soya Rasmussen hava skrivað hana. Greinin viðger bara byrjanina á gróðrinum, og viðger ikki tøðevnistrot, sum skjótt kemur í, aftaná at gongd er komin á gróðurin.